

Bölüm 6

ŞEYHOĞLU MUSTAFA'NIN KLÂSİK TÜRK EDEBİYATININ KURULUŞ DEVRİNDEKİ YERİ

Erdem SARIKAYA¹

GİRİŞ

Germiyanogulları, Moğol akınları nedeniyle Anadolu Selçuklu Devleti'nin siyasi bakımdan zayıfladığı XIII. asrın sonlarında bağımsızlığını ilan eden yirmi civarındaki Türk beyliğinden bir tanesidir. Kütahya, Uşak ve Denizli'yi içerisine alan sahada, Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlı bir uç beyliği olarak kurulan bu beylik; bölünmüş Anadolu Türk siyasi birliğinin XIV. asırdaki en güçlü yönetim merkezlerindendir. Bununla beraber Germiyan beyleri, başlattıkları çeşitli ilmi faaliyetler ve himaye ettikleri sanatkârlarla devrin entelektüel hayatına da yön vermişlerdir.

Germiyanogulları'nın soyu, 1230 tarihinde gerçekleşen Yassıçemen Savaşı sırasında Anadolu'ya gelen Kanglı-Kıpçak Türklerine dayanır. Ataları, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Malatya subaşı olarak görev yapan Alişiroğlu Muzafferüddîndir. 1300 tarihinde, bağımsızlığını ilan eden Germiyanogulları'nın ilk beyi, I. Yakup'tur (1300-1340). XIV. asrın ilk çeyreğinde Germiyanogulları, Batı'daki Türk beylikleri üzerinde nüfuz sahibi olur. Beyliğin hâkimiyet alanı, Doğu'da Ankara'ya kadar genişler. I. Yakup'un vefat etmesi üzerine Germiyan tahtına sırasıyla Mehmet Bey (1340-1361), Süleyman Şah (1361-1387) ve II. Yakup (1387-1422) geçer.

I. Murat'ın Kosova Savaşı'nda şehit edilmesi üzerine II. Yakup, babası Süleyman Şah zamanında Osmanlı Devleti'ne çeyiz olarak verilen Kütahya, Tavşanlı ve Emet gibi yerleşim merkezlerini yeniden kendi beyliğinin sınırlarına dâhil etmek amacıyla harekete geçer. Bu girişim, başarısızlıkla sonuçlanır ve Germiyanogulları, Osmanlı hâkimiyetine girer. Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra II. Yakup'a topraklarını iade eder. Ancak 1411 tarihinde, Karamanogulları'nın Kütahya'yı fethetmeleri üzerine II. Yakup, kendi topraklarından ayrılmak zorunda kalır. II. Yakup, üç yıl sonra ülkesine tekrar hâkim olur.

II. Murat'ın saltanatının ilk yıllarında II. Yakup, şehzade Küçük Mustafa Çele-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, dr.erdemsarikaya@gmail.com

ram dünyasından seçtiği ögeleri şiirinde çeşitli benzetme ilgileriyle kullanırken geleneğin kurucu şairlerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkar. Türkçenin işlenerek Anadolu sahasında şiir dili hâline gelmesinde önemli bir yere sahip olan şair, klâsik Türk edebiyatının sonraki dönemlerde kavram sözlüğünde yer alacak pek çok ögeyi orijinal benzetme ve mecazlarla şiirinde kullanması yönüyle de ayrı bir öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

1. Akün, Ö. F. (1979). *Şeyhoğlu. İslam Ansiklopedisi*. (11), İstanbul: MEB Basımevi, 481-485.
2. Ayan, H. (1979). *Şeyhoğlu Mustafa-Hurşid-nâme (Hurşid ü Feraḥşâd) inceleme-metin-sözlük-konu dizini*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
3. Canpolat, M. (1995). *Ömer b. Mezîd-Mecmûâtü'n-nezâ'ir (metin-dizin-tıpkıbasım)*. Ankara: TDK Yayınları.
4. Doğan, E. (2014). *Şeyhoğlu Sadruddîn-Kâbus-nâme Tercümesi (metin-sözlük-dizin-notlar-tıpkıbasım)*. Ankara: TDK Yayınları.
5. Gibb, E. J. W. (1999). *Osmanlı şiir tarihi*. (1-2), Çev.: Ali Çavuşoğlu. Ankara: Akçağ Yayınevi.
6. Hıfzı Tevfik, Hamamî-zâde İhsan, Hasan Ali. (1926). *Türk edebiyatı numuneleri (menşe'lerden onuncu hicret asırlarına kadar)*. (1), İstanbul: Milli Matbaa.
7. İsen, M. (1980). *Sehî Bey tezkiresi: heşt behişt*, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
8. İsen, M. (1994). *Künhü'l-ahbâr'ın tezkire kısmı*. Ankara: AKM Yayınları.
9. Kılıç, F. (2010). *Âşık Çelebi-Meşâ'irü's-şu'arâ (inceleme-metin)*. (1), İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
10. Kocatürk, V. M. (1964). *Türk edebiyatı tarihi-başlangıçtan bugüne kadar Türk edebiyatının tarihi tahlili ve tenkidi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi.
11. Korkmaz, Z. (1973). *Sadrü'd-dîn Şeyhoğlu-Marzuban-nâme Tercümesi (inceleme-metin-sözlük-tıpkıbasım)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
12. Köprülü, M. F. (2004). *Türk edebiyatı tarihi*. (6. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
13. Morkoç, Y. E. (2003), *Eğridirli Hacı Kemal'in Câmi'u'n-nezâ'ir'i: metin ve mecmua geleneği üzerine bir inceleme*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana-bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
14. Timurtaş, F. K. (1951). Fatih devri şairlerinden Cemâli ve eserleri. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4 (3), 189-213.
15. Varlık, M. Ç. (1996). Germiyanogulları. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (14), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, s. 33-35.
16. Yavuz, K. (1985). Şeyhoğlu Mustafa'nın Türkçe hakkındaki görüşleri, hizmeti ve kenzü'l-küberâ ve mehekkü'l-ulema'sının dili. *V. Milletlerarası Türkoloji kongresi*. (1), İstanbul, 267-276.
17. Yavuz, K. (1991). *Şeyhoğlu-Kenzü'l-küberâ ve mehekkü'l-ulemâ (inceleme-metin-indeks)*. Ankara: AKM Yayınları.
18. Yavuz, K. (1995). Germiyanogulları'nın Türk kültür tarihindeki yeri. *İlmî Araştırmalar*, 1, 167-174.
19. Yavuz, K. (2010). Şeyhoğlu. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (39), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 88-89.